

MA'NAVIYAT VA MA'RIFAT SOHASIDAGI ISLOHOTLARNI CHUQURLASHTIRISH VA SAMARADORLIGINI OSHIRISH OMILLARI

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15645831>

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QUROLLI KUHLARI

AKADEMIYASI FAKULTET DOTSENTI

p.f.n, dotsent M.R.Isayeva

Annotatsiya: *maqolada ma'naviyat va ma'rifat sohasidagi islohotlarni chuqurlashtirish va samaradorligini oshirish omillari haqida so'z boradi. Maqolada shuningdek, yoshlarni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalash mexanizmlariga ham e'tibor berilgan.*

Kalit so'zlar: *harbiy, modernizatsiya, jangovar ruh, vatanparvarlik, jasurlik, professional, mudofaa, ta'lim dasturlari.*

Yuqori professional, harbiy va vatanparvarlik burchiga sadoqatli, fidoyi va mard harbiy xizmatchilarni tarbiyalash O'zbekiston Respublikasining mustaqilligi va hududiy yaxlitligini himoya qilishning eng muhim shartlaridan biri hisoblanadi. So'nggi yillarda milliy armiyani izchillik bilan isloh qilish va rivojlantirish, davlatimizning mudofaa qobiliyatini mustahkamlash, harbiy kadrlarni tayyorlash borasida keng ko'lamli ishlar amalga oshirildi.

Yoshlarni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalash konsepsiyasining qabul qilingani, armiya va xalq birligini ta'minlash borasida mahalliy davlat hokimiyati organlari bilan hamkorlikdagi ishlarning kuchaytirilgani milliy armiyamiz saflarini mustahkam iroda, faol fuqarolik pozitsiyasiga ega bo'lgan yoshlar bilan to'ldirib borish imkonini bermoqda. Shu bilan birga, O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlarida harbiy xizmatchilarning hayotiy va professional ko'nikmalarini ilm-ma'rifat asosida qalbi va ongiga singdirish, mamlakatimiz hayotidagi real ijtimoiy-siyosiy o'zgarishlar bilan uyg'un ravishda ularning bilimlarini oshirib borish, yon-atrofimiz va jahonda ro'y berayotgan ijtimoiy-siyosiy jarayonlarga milliy manfaatlarimizdan kelib chiqqan holda yondashish, ichki va tashqi tahdidlarga qarshi mafkuraviy immunitetni mustahkamlash masalalariga aloxida e'tibor qaratilmoqda.

Oliy harbiy ta'lim muassasalarida ma'naviy-ma'rifiy yo'nalishda dunyoqarashi va fikrlash doirasi keng bo'lgan ofitserlarni tayyorlash hamda O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlari tizimidagi ma'naviy-ma'rifiy va madaniy soha uchun zarur infratuzilmalar zamon talablariga asosan ish yuritilishi maqsadga muvofiqdir. O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlarida ma'naviy-ma'rifiy ishlarni tashkil etishda davlat va jamoat tashkilotlari bilan samarali hamkorlik tizimi asosida ish yuritilishi katta natija bermoqda. O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlari tizimida ma'naviy-ma'rifiy ishlar samaradorligini yanada takomillashtirish, harbiy xizmatchilarning ijtimoiy-siyosiy o'zgarishlar bilan uyg'un ravishda bilimlarini oshirib borishning zamonaviy usullarini joriy etish, shuningdek, ichki va tashqi

tahdidlarga qarshi mafkuraviy immuniteti shakllangan, burchiga sadoqatli, yuqori professional harbiy xizmatchilarni tayyorlash maqsadida O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlari tizimida ma'naviy-ma'rifiy ishlar samaradorligini oshirish konsepsiyasi, O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlari tizimida ma'naviy-ma'rifiy ishlar samaradorligini oshirish konsepsiyasini amalga oshirish bo'yicha reja asosida tadbirlar tashkillashtirish bugungi kun, bugungi zamon talabidir.

O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlari Akademiyasida «Vatan — muqaddas, uni himoya qilish sharaflı burchdir!» degan konseptual g'oya asosida ma'naviy-ma'rifiy ishlarni tashkil etish, harbiy xizmatchilarning bilimi va ma'naviy saviyasini oshirish, axloqiy-ruhiy xislatlari va huquqiy bilimlarini mustahkamlash bo'yicha yaratilgan samarali mexanizmlarga tayanib ish olib boriladi, ular quyidagilardan iborat:

kursantlarning ma'naviy saviyasi va intellektual salohiyatini yuksaltirish hamda boy madaniyatimiz, azaliy qadriyatlar va an'alarimizga asoslangan dunyoqarashini shakllantirish;

kursantlarning ongu tafakkuriga Vatan himoyasi sharaflı va muqaddas burch ekanini, milliy armiyamiz bilan faxrlanish, davlat xavfsizligini himoya qilish uchun mas'uliyat tuyg'usini chuqur singdirish;

kursantlarga mamlakatimizda amalga oshirilayotgan ijtimoiy-iqtisodiy islohotlar, qabul qilinayotgan qonun hujjatlari, davlat dasturlarining mazmun va mohiyatini tizimli va izchil ravishda yetkazish hamda dunyoda va yon-atrofimizda sodir bo'layotgan globallashuv jarayonlariga nisbatan ularda ongli munosabat va faol hayotiy pozitsiyasini shakllantirish, burchga sadoqat, mas'uliyat, fidoyilik tuyg'ularini oshirish;

milliy merosimizning tarixiy ildizlarini o'rganish hamda tahlil etish, Vatan ozodligi yo'lida qahramonlik ko'rsatgan buyuk ajdodlarimiz va jasur zamondoshlarimizning ibratli hayotini keng targ'ib etish asosida harbiy xizmatchilarda «O'zbekiston xalqi hech qachon, hech kimga qaram bo'lmaydi!» degan hayotiy e'tiqodni qaror toptirish.

Harbiy ta'lim muassasalarida ofitser, kursant va harbiy xodimlarni o'z yurtining fidoyisi, milliy istiqlol g'oyasining ongli tarafdori, tanlagan sohasining yuqori malakali ustasi bo'lib etishishida tarbiya sohasida tarkib topgan samarali shakl va usullardan keng foydalanish, ularni rivojlantirish, yangi tarbiyaviy texnologiyalarni joriy etish zamon talabidir. Ofitser va kursantlarni yetuk va barkamol insonlar qilib tarbiyalash, ona Vatanga muhabbat, tarixiy va milliy urf-odatlarimizga, an'alarimizga va umuminsoniy qadriyatlarga yuksak hurmat ruhida tarbiyalash, ularni ma'naviy-ma'rifiy jihatdan yuksaltirish, insonlarga bo'lgan mehr-muruvvatni yanada mustahkamlash, ofitser va kursantlarning jamoat ishlaridagi faolliklarini oshirish va ularning bo'sh vaqtlarini unumli va sermazmun o'tkazishni tashkil etish, milliy – ma'naviy qadriyatlarni kursantlar ongiga singdirish har bir komandir va tarbiyachining Vatan ravnaqi yo'lidagi muqaddas burchidir-ki, zero ma'naviy qadriyatlar ustuvor ahamiyat kasb etgan jamiyat taraqqiyotning ravon yo'liga tushgan hisoblanadi.

Ofitser va kursantlarni tarbiyalash, o'qitish, ularga ta'lim berish, o'z fikrlarini erkin bayon etish xususiyatlarini shakllantirish, milliy mafkuraning targ'ibot va tashviqoti ma'naviy-ma'rifiy ishlar oldida turgan muhim masalalardandir. Yurtimiz buyuk kelajagini ta'minlashda ofitser, kursant-yoshlarimizni ma'naviy-ma'rifiy jihatdan har tomonlama tarbiyalash, milliy istiqlool g'oyasi, mafkurasini shakllantirish va qalblariga singdirish davrimizning eng dolzarb masalalaridan sanaladi. Ma'naviyat va ma'rifatni targ'ib qilish har bir ziyoli-mutaxassis, komandir va tarbiyachining vijdoniy burchi va ishidir. Ma'rifatchi fidoyi bo'lmog'i kerak.

Erkin fikrga ega bo'lgan, mustaqil o'z ishini o'zi boshqara oladigan, zamonning ilg'or talablariga javob beradigan vatanparvar, g'ayrat-shijoatli, mard, insof-diyonatli yoshlarni tarbiyalash hozirgi kunda barchamizning oldimizda turgan asosiy vazifalardan biri hisoblanadi. Hech qanday davlat, jamiyat va millat tafakkursiz, tarbiyasiz yasholmaydi. Chunki har bir davlat, millat va jamiyatning o'ziga xos, o'ziga mos keladigan, uning barcha xususiyatlarini hisobga oladigan, uning maqsad va manfaatlarini himoya qiladigan mafkurasi bo'lishi kerak.

Keng jamoatchilikning, ilg'or fikrli ziyolilarning tajribasi, bilimi, salohiyatiga tayangan holda jamiyatning har bir a'zosining yurt tinchligi, el saodatiga xizmat qiladigan intilish, izlanish va tashabbuslarini qo'llab-quvvatlash orqali kuchli davlatdan kuchli jamiyat yaratish tamoyilini muntazam targ'ib va tashviq etishni uyushtirish, ro'yobga chiqarish ma'naviyatning bosh vazifasidir. Bundan harbiy ta'lim muassasalarida tahsil olayotgan ko'p ming sonli ofitser va kursantlar ham mustasno emas.

Yangilanayotgan fikr, o'zgarayotgan zamon, poklanayotgan jamiyat ma'naviy-ma'rifiy tarbiyaning yetakchi bo'lishini istaydi. Ta'lim-tarbiyaning qamrovini kengaytirish bilan emas, balki chuqurlashtirish yo'li bilan kutilgan natijalarga erishish mumkin. Ta'lim-tarbiya jarayoni ofitser va kursantlar uchun hayotga tayyorgarlik bosqichi emas, balki hayotning o'zi bo'lishi kerak. Ofitser va kursantlar ma'naviy-ma'rifiy tarbiya talabiga ko'ra hayotga o'rgatilishi kerak emas, balki haqiqiy hayotda chinakamiga yashamog'i lozim. Harbiy ta'lim muassasasida ofitser va kursantlarning ruhiyatiga xos sifatlarni atroflicha o'rganish, tizimlashtirish, chog'ishtirish va muayyan xulosalar chiqarish taqozo etiladi. Ma'rifiy ishlarda xalq tarbiyashunosligi tajribalarini g'oyat sinchkovlik bilan o'rganib, umumlashtirish lozim bo'ladi.

Komandir-tarbiyachi tarbiyalanuvchining tabiiy mayllariga, imkoniyatlariga tayangandagina maqsadga erishadi. Inson tabiatidagi kamolotga, takomillashuvga, rivojlanishga bo'lgan mayllar oqap suvga o'xshash xususiyatga egadir. Suvga oqishni o'rgatish shart emas, uni boshqarish, oldining to'silib qolishiga yo'l qo'ymaslik kerak. Xuddi shuningdek, inson fe'l – atvoriga ezgu insoniy fazilatlar ham tashqaridan keltirilmaydi, kamolotga moyillik, avvalo, inson tabiatining o'zida mavjud bo'lishi kerak.

Asrlar davomida xalqning ma'naviy ehtiyoji, talabi asosida yaratilgan qadriyatlarda ilgari surilgan ilg'or g'oyalarni o'z ongida yaxlit shakllantirgan, ularning mohiyatini amaliy

faoliyatida namoyon qila oladigan, oilaning, xalqning, jamiyatning ma'naviy rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadigan shaxs ma'naviy madaniyatli hisoblanadi.

Milliy va umuminsoniy ma'naviyat va qadriyatlardan to'la bahramand bo'lmagan, ona tilini bilmagan, jamiyatning har tomonlama rivojlanishiga ongli ravishda hissa qo'shmagan inson ma'naviy qashshoqdir. Ma'naviy qashshoqlik esa xalqni, millatni, umuman jamiyatni tanazzulga olib boradi.

Ma'naviy madaniyat manbalarini o'rganish, ularda ilgari surilgan g'oyalarga amal qilish, ularni kelgusi avlodlar ongiga singdirish jamiyat har bir a'zosining Vatan oldidagi muqaddas burchidir.

Ma'naviy qadriyatlarning kursant-o'quvchilar ma'naviy madaniyatini shakllantirishdagi ustuvorligi shundaki, ma'naviy qadriyatlar insonlarning talab va ehtiyojlari asosida aql-zakovat bilan yaratilgan, ularning tafakkuri, orzu-istagi, e'tiqodi, axloq qoidalarini o'zida mujassam etgan, amaliy hayotda sayqal topgan ma'naviy boylik bo'lib, tarbiyaning tayanch vositasi hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Mirziyoev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. T.1. –T.: "O'zbekiston", 2017.
2. Ahmad Yassaviy. Hikmatlar. – T.: Adabiyot va san'at nashriyoti. 1991 y.
3. Abdurahim Erkaev Ma'naviyat va taraqqiyot. –Toshkent.
4. Milliy tarbiya va yoshlar dunyoqarashini shakllantirish. –T.
5. Temur tuzuklari. Forschadan A.Sog'unliy va H.Karomatov tarjimasi. –T.
6. Toxir Malik Odamiylik mulki. – T.: «Sharq» nashriyot-matbaa aksiyadorlik kompaniyasi Bosh tahririyati. 2016.